

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Julen er kommen

IVER H. IVERSEN
STATSAUTORISERET REVISOR
V. FARIMAGSGADE 35
KØBENHAVN V.

**BYGGERIETS
MASKINSTATIONER**
AKTIESELSKAB
GYLDENLØVESGADE 19

ORTOFON
AKTIESELSKAB
TROMMESALEN 5
KBH. V.

A. KELLER
RÅDG. INGENIØR
ALLEGADE 24 a - F.

**THOR BØGELUND
& GEORG NIELSEN**
MALERMESTRE
GOTHERSGADE 101
KBH. K.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K.
(kontortid: 10—15, undtagen lørdag).

Telf.: Om dagen Minerva 1336, om aftenen Ordrup 5075 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bopiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, advokat Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Generalmajor F. B. Larsen, Ejderkasernen, Rendsborg, Vesttyskland.

Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh. Leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Ordrup 5075.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Frederiksborgvej 109, København NV. TAgA 328.

Den øvrige bestyrelse:

Bankfuldmægtig Olav Holst,
Bengtasvej 6, Hellerup.

Seminarirektor, cand. mag.
Paul Holt, Århus.

Landsretssagfører Otto Jespersen,
Store Torv 16, Århus.

Arkitekt P. A. Johansen, Bernstorffs-
lunds allé 80, Charlottenlund.

Oberst K. Kjeldsen, Odense.

Tandteknikermester Leo Kæraa,
Banegårdspladsen, Århus.

Bibliotekar O. Leth, Johnstrupvej 8,
Sorø.

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft,
de Mezasvej 18, Århus.

Førstelærer P. E. Mahler, Nr. Søby,
Fyn.

Dr. Børge Næsted, Store Torv 16-18,
Århus C.

Kontorchef O. Olesen, Grønnegade
20, Herning.

Landsretssagfører H. Rambusch,
Kongensgade 49, Esbjerg.

Pastor Poul Riis, Rosenvængets Side-
allé 5, København Ø.

Dommer K. Thestrup, M.F., Herning.

BLADET PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 15 kr. pr. år. (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling: St. Kannikestræde 10, København K. (kontortid 10-15).
Minerva 1336.

Kontoret har lukket om lørdagen.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Skoleinspektør Johs. Fosmark. (Medl af Dansk Fagpresseforening), Frederiksborgvej 109, København NV. Taga 328. (træffes bedst 17,30-18,30)

FORRETNINGSFØRER FOR BLADET

Arkitekt Henning Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund.
Telefon: Ordrup 5075.

TRYKKERI

A/S Folketidendes Bogtrykkeri,
Ringsted.

INDHOLD

	Side
Vennejul i fjendevold	195
Jul i Dreibergen	197
Forsoning over grænserne	198
Hende derhjemme VI	200
Husum og Ladelund	203
Gestapofangerne	203
Bøger	205
Dagbogsblade	207
Register for 1964	211

Vennejul i fjendevold - Et 20 års minde

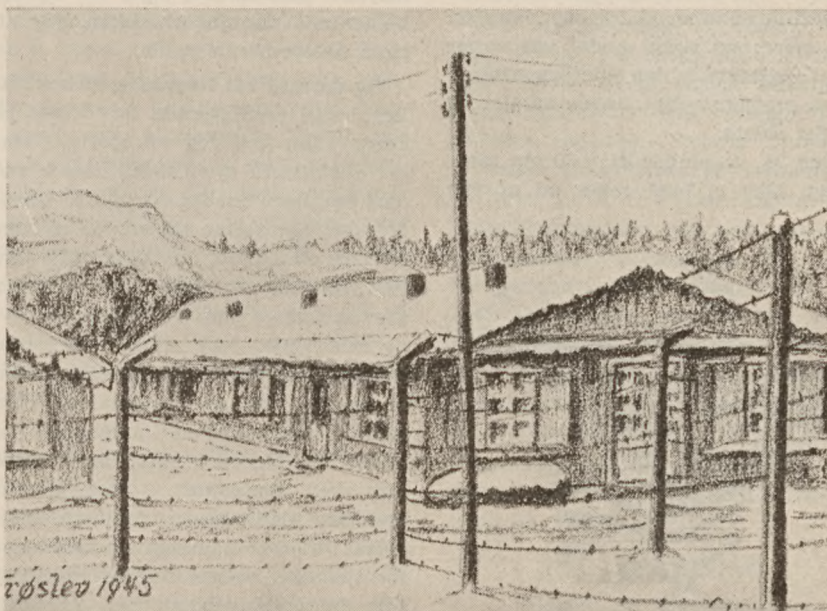
Grundtvigskirkens sognepræst, provst Poul Holm, fik i oktober 1944 lagt håndjern på, førtes i et ammunitionstog som gidsel sydpå, vandrede ind gennem Frøslev-lejrens port og sad her et halvt år. — Han kom således til at opleve julen her for nu 20 år siden. Hans artikel er en genoplevelse af forberedelser, forventning, højtid og angst.

Om en måned er det hele forbi, krigen afsluttet, og jeg hjemme igen, — sådan trostede jeg mig i min fængselscelle i Århus i oktober måned 44. Da jeg natten mellem den 19. og 20. oktober i håndjern, som det sømmer sig forbrydere og lænket til en ven førtes syd på i et ammunitionstog som gidsel, tog man også det med godt humør, — snart går det jo nord på igen, hjem til kone og børn, hjem til arbejdet i et frit Danmark.

— Men drøm er et, virkelighed noget andet. Havde man fortalt mig, da jeg den 20. oktober om aftenen førtes ind gennem porten til Frøslevlejren, at på dette sted skulle jeg til-

bringe mere end et halvt år, ville humøret vel være faldet adskillige grader. Det halve år gik imidlertid, og det gik fåleligt, — et sjældent godt kammeratskab mildnede kårene, et kammeratskab, hvis stærke baggrund var den fælles skæbne, det fælles håb, men vel ikke mindst den fælles kærlighed til vort fædreland.

DET VAR NOK OGSÅ det gode kammeratskab, der hjalp os gennem julen, hjalp os gennem den sådan, at de fleste, der oplevede „Frøslevjul“, sikkert vil sige: Vi ønsker den ikke om igen, men vi har minder fra den, vi nødigt ville undvære, minder, vi altid vil være taknemmelige for at eje.

Vi kommer vel hjem til jul? Sådan lød spørgsmålet gang på gang under arbejdet i grusgraven, ved tipvogne, eller hvor vi nu var i sving, — og tillod man sig at ytre tvivl i så henseende, fik man omgående løfte om buksevand i barakken efter arbejdstid. Alt kunne tolereres mellem kammerater, blot ikke pessimismen!

Men som december måned skred frem, svandt håbet, og bedre blev det ikke, da den tyske offensiv satte ind.

De sidste krampetrækninger, sagde vi, men inderst inde havde vi nok alle en følelse af, at nazismens dødskamp kunne vare julen over. Meget snakke vi ikke om det, men i vort stille sind vedkendte vi os virkeligheden: Det bliver fangejul i år, jul uden vore kære, ja vel, men så bliver det til gengæld jul med gode kammerater, og jul skal det blive trods pig-tråd SS-folk og andet ondt! Dansk jul i fjendevold.

OG SÅ BEGYNDTE juleforberedelserne. Grankviste blev skaffet tilveje, i enkelte tilfælde endog et lille juletræ. Juletræet blev gemt hen til juleaften, men ved hjælp af grankvistene tryllede vi dagene forinden lidt julestemning frem på vore beskedne stuer. En kvist, stukket ind ved billedet af dem derhjemme, varmede sindet og blev som et smil og et håndtryk mellem dem og os.

Og så skulle vi dog umiddelbart før juleaften komme ud for en oplevelse, der mere end noget andet var egnet til at undergrave den juleforventning, vi så møjsommeligt havde samlet os på det sidste.

Den 21. december kl. 4,30 om morgenen blev vi brat revet ud af vor

søde søvn og kaldt til appel, og vi vidste af dyrekøbt erfaring, hvad det betød. Så kynisk var altså fjenden, at han end ikke undså sig for på julens tærskel at kaste brutalitetens og dødens skygge ind over vort fællesskab. I sandhed en værdig julehilsen! Så fulgte de uhyggelige minutter med opråb af navne på dem, som skulle føres til koncentrationslejre i Tyskland. Også denne gang slap man selv, men mange gode kammerater måtte man række hånden til farvel for måske ikke at se dem mere.

DET VAR DEN DYSTRE OPTAKT til julen, men i bevidstheden om det uafvendelige bed man endnu engang tænderne sammen: Det skal blive jul, — også i år, — også for os, — trods alt djævelskab! Og julen kom, og det blev jul.

Juleaftensdag var vi fritaget for arbejde. Jeg var nu ansat på lejrens sygehus som sygepasser, og der havde vi dagen igennem travlt med at hygge efter fattig evne. De små juletræer, vi kunne få fat på, blev anbragt omkring på stuerne, beskeden julepynt manglede heller ikke. Tyskerne så gennem fingre med vore arrangementer, dog, — og man måtte smile, — jødestjerner blev forbudt, der var dog grænser for selv en tyskers frisind!

I skumringen gik jeg en tur alene mellem barakkerne, også for at arbejde med den juleprædiken, jeg en time senere skulle holde.

Og da med eet begyndte kirkeklokken i den nærliggende Bov kirke at ringe julen ind. Jeg vil aldrig glemme det øjeblik. Den klokkekimen var som en hilsen fra det Danmark, udenfor, der på samme tid var én så nær og dog så fjernt, en hilsen fra vort folk, der nu gik julen i møde under kår så trange som vel aldrig før, — og sidst, men ikke mindst, en hilsen fra dem, man med kærlighedens bånd er knyttet til, og så følte man i en sådan stund mere end nogensinde, at „smil og blik, som ingen ser, mødes dog med sjæleøjne“, — og tilsidst blev den klokkekimen til juleforkyndelse: Julen er kommen med solhverv for hjerterne bange, med det solhverv, som intet djævelskab kan afvende,

fordi det er et med sejren over denne verdens fyrste og alt hans.

KL. 4 SAMLEDES VI rundt om i vore barakker til julegudstjeneste. (Gudstjenester var forbudte, men holdtes endnu på dette tidspunkt, efter jul måtte vi en tid opgive dem). Alle lejrens præster prædikede juleaften i hver sin barak. Vi samlede i barakkens lange gang, et bord anbragtes for enden af gangen, det var min prædikestol, og på begge sider af „prædikestolen“ lyste et juletræ op.

Så tog den ejendommeligste julegudstjeneste, jeg har deltaget i, sin begyndelse. Menigheden var forskelligartet, det tør nok antydes; her sad røde kommunister og kærnedanske bønder, sømænd, arbejdere, lærere, journalister, læger etc. side om side, kirkelige og ukirkelige, mest det sidste, — og så følte man dog et fællesskab som sjældent før eller siden. Hvor sang de, og hvor lyttede de, og hvor blev det julefest for os alle!

Efter gudstjenesten fulgte julemåltidet i den fælles spisesal. Det danske fængselsvæsen, som stod for bespisningen i lejren, havde gjort sit bedste. Der serveredes steg og æblekage.

Før måltidet tog den danske lejrchef kaptajn Digmann ordet og udtalte ønsket om en glædelig jul og en snarlig fred på jord. Så fik hver mand en pakke cigaretter og en Røde Kors pakke, og tilbage gik det til barakken, hvor vi derpå stuevis holdt vor julefest.

Selv var jeg ikke med ved det store julemåltid, i stedet spiste jeg på sygebarakken sammen med de øvrige sygepassere.

I vor lille opholdsstue havde vi dækket festligt op. En læge havde fået fat i et lagen, som „kun“ havde været brugt et par gange, det tjente som dug. Bordet var pyntet med gran og et par julelys, og et skønnere julebord kunne man slet ikke drømme om under de givne forhold.

End ikke julegæsten manglede! En kunstmaler, som var slået til invalid af gestapo, og som til stadighed måtte holde sengen, havde vi indbudt. Det lykkedes ham ved hjælp af sine

to stokke og støtte fra vor side at krybe ned i „festsalen“, og så sad vi da dér, omkring julebordet, og holdt julefest, et vennelag, der for en stund fik lykke til at holde fest trods alle skygger.

Mens vi spiste, lød der pludselig sang ude på gangen. Et kor af politibetjente istemte: „Julen har englelyd“, og aldrig har denne dejlige salme forekommet mig skønnere end i dette øjeblik. — Efter at have spist kiggede vi ned på de forskellige sygestuer, overalt slog julestemningen os i møde, smil og glade ansigter overalt! Julen var allevegne, den havde holdt sit indtog i alle sind!

SÅ FULGTE STUENS JULEFEST i vor egen barak. Vi anbragte os på taburetter og stole omkring det store fællesbord. Foran os stillede vi billedet af dem derhjemme, prydet med en lille grankvist. Så åbnedes Røde Kors pakken, mens snakken gik, og hyggen bredte sig, og tankerne fandt sine egne veje.

„Skal vi synge en julesalme“, blev der spurgt, — de få salmebøger, der var på stuen, fandtes frem, og sammen sang vi så med hverandre den ene julesalme efter den anden, dæmpet, for ikke at irritere fangevogterne udenfor.

„Må jeg sige et par ord“, lød det, og en mand, hvis søn sad i tysk koncentrationslejr og hustruen i kvindebarakken, holdt så en kort juletale, som greb os alle. Stilfærdigt fremsegde han det kendte salmevers:

Guds engle endnu, så vel som rør,
gør alt, hvad han vil beslutte,
og låse man kan slet ingen dør,
så de jo derind kan smutte,
thi vor Fader i det høje, han lever!

Kammeraternes

Hjælpefond

er de raske kammeraters hilsen
til de syge.

Jul i Dreibergen

Tidens hjul malede langsomt i Dreibergen. Vi kom som mange andre efter krigsret og dom på Dagmarhus, over Gedser, Warnemünde, Rostock til Kiel den 15/7 44, blev bombet 18/7, og vore celler blev delvis ødelagt. Derefter førtes vi til Neumünster, Hamborg, Lübeck og Dreibergen 21/7, dagen efter attentatet på Hitler.

Intet fængsel er „tæt“

Vi troede i fængslet, at det var en nyhed, men det vidste de god besked om. Vi erfarede senere, at der ikke er et tugthus eller fængsel, som er tæt.

For mit vedkommende blev det enecelle til medio oktober. Det var ikke rigtig hyggeligt, og det var en stor lettelse at komme i celle 18 til 8 andre kammerater, skønt pladsen var trang.

Programmet kender jo mange: Op kl. 5, køjen redt, gulvet vasket, kyblerne frem, et bundt bindegarn, knuder og atter knuder som skal løses (tovsupper i 9 måneder), 1 lille stk. brød, brødvalg hver 9. dag med chance for en skorpe. Vor samtale drejede sig mest om mad, den ene var mere opfindsom end den anden til at lave opskrifter. Vi havde i reglen også en mand hos saniteter hver dag for at få lidt at vide, løgn og sandhed i flæng, det var da et pust fra omverdenen.

Vi havde ret forskellige begreber om ordet jul

Her sidst i november kom umærkelig et ord, som optog os meget: „Jul“. Vi havde vel forskellige begreber om dette ord, men fælles dækkede det

over noget stort, lyst og glædeligt, forventningsfuldt. Vi diskuterede. Fik vi ekstra mad? Røde Kors-pakker? Ja, det var ganske vist.

Rygtter om pakker

Nogle havde hørt, andre havde set bilen med pakker. Det var vist også rigtigt, men vi fik bare ingen. Fik vi hilsen fra dem derhjemme o.s.v.

Uden at tale derom gik vi vel alle med både forventning og angst, angst for at fejre julen, hjemmets jul, under så usædvanlige forhold.

Ville minderne og længselen skabe uro i vor daglige rytme?

Det mærkelige skete, at for os alle blev det en højtidsaften. Mad blev der ikke noget ekstra af, eet enkelt slag grynsuppe.

Men takket være Harald Nielsen, som en tid før (han var på udearbejde) stak et lille norsk og dansk papirflag, en grankvist og et lille lys ind til os, kom vort bræddebord til at se helt festligt ud. Tak, Harald.

En fritænker læste juleevangeliet

Follestad, norsk højesteretsadvokat fra Bergen (Oslo), selv fritænker, læste juleevangeliet for os.

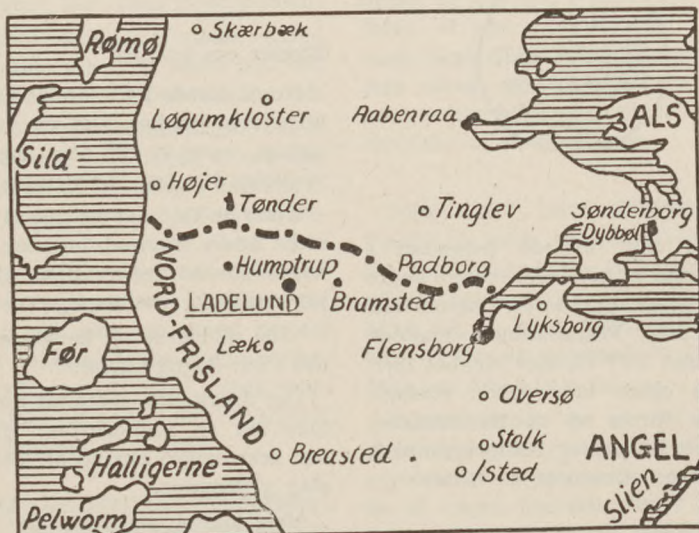
Det var forøvrigt et blandet selskab, for her var en gammel dansker, som i 40 år havde besøgt adskillige tyske tugthuse, en tysk kromand med ukendte bedrifter, Frantz Thueska, en fransk lastbilmand, en højesteretsadvokat, på 5. år i tysk fangenskab, Niels Fjereide, der var norsk sømand med kontakt til England. (Han var fra Sørlandet ved Bergen, og når han talte sin dialekt, kunne selv hans landsmænd ikke forstå ham), Willum samt kunstmaler Einar Nielsen, bilmekaniker, lokomotivfører Paul Rhode og undertegnede.

Det var med tak og glædelig jul, vi gik i vor simple køje med håbet om „fred på jorden“.

JUL. A. VENNING

Råsted pr. Bjerregrav.

Hollandsk-tysk-dansk sammenkomst i Ladelund

Få kilometer syd for den dansk-tyske grænse ligger den fredelige landsby Ladelund. Hertil slæbtes i krigens sidste tid 1000 fanger til den nyoprettede k-z-lejr. Mange af dem var hollændere fra den lille by Putten.

— Hvad I har mistet, kan vi ikke give jer tilbage, men vi kan stå ved jeres side, når I kommer fra det fremmede for at mindes jeres døde og dvæle ved deres sidste hvilested. I er på een gang vore gæster og vore venner og samtidig noget mere. Det gælder navnlig alle I fra Putten i det fjerne Holland. Skæbnen har knyttet vore to byer sammen på en måde, der aldrig vil blive glemt. I og alle vore andre gæster i dag skal altid være hjerteligt velkomne her i Ladelund!

Med disse ord sluttede borgmester Oechsle i den lille by Ladelund, nogle få kilometer syd for den dansk-tyske grænse, sin tale under den middag, Ladelund Pastorat gav til ære for deltagerne i det hollandsk-tysk-danske stævne på den tyske De dødes Søndag 22. november.

Stævnet havde fået overvældende tilslutning. Den lille kirke var fyldt under formiddagens mindegudstjeneste, hvor provst H. E. Petersen, Leck, prædikede. Hen mod 500 mennesker samledes bagefter ved gravene på

kirkegården, hvor de omkomne fra koncentrationslejren Ladelund ligger begravet.

Under dyb tavshed blev der nedlagt krans fra den slesvig-holstenske landsregering, fra tyske, hollandske og danske myndigheder, institutioner og foreninger og fra mange private. Blandt de indtryk, som gjorde dybest indtryk på de mange tilstedeværende tidligere kz-fanger, var de mange krans fra tyske ungdomsforeninger nær og fjern, navnlig fra evangelisk ungdom.

De mange blomster og båndene i frihedskampens farver lyste op i den grå novemberdag og var et synligt tegn på den fællesskabsfølelse, der med rod i Hitler-tidens ulykker i det stille er vokset frem på tværs af landegrænserne, som en enke fra Putten senere udtrykte sig.

Seks uger: 299 døde.

Lidt uden for Ladelund by ligger den sidste af de syv barakker, der fra 2. november til 15. december 1944 husede omkring 1.000 fanger fra

Neuengamme. Barakken rummer nu en lille husmandsfamilie, men vil snart blive indrettet som museum. Den gjorde for tyve år siden tjeneste som sygerevier og rettersted på een gang. Endnu ses mærkerne i hanebjælken, hvor de i en kz-lejr uundgæelige henrettelser fandt sted ved hængning.

Fangekommandoet var sendt til Ladelund for at grave pansergrave i det triste, sumpede landskab. Pansergravene trækker stadig deres dybe furer gennem det flade land. Anlægget af dem kostede dyrt i menneskeliv. I løbet af de seks uger, lejren eksisterede, mistede nøjagtig 299 fanger livet her, altså lige en tredjedel. Ofrene var fra 13 nationer, også fra Danmark. Blandt 170 døde hollændere var alene 107 fra den lille by Putten, Hollands Lidice. Kommandant i lejren var stormfører Grimm. Han og den værste af hans underordnede, af danske fanger kaldet „Grisen“, ledede bagefter Dalum-lejren, hvor det danske kontingent var særlig stort. Desuden transporteredes hver dag i en periode fanger fra Frøslevlejren til arbejde i pansergravene ved Ladelund, så mange danske kender af selvsyn de fortvivlede forhold, der herskede her.

Den store dødsprocent i lejren skyldtes dog ikke udelukkende Grimms og „Grisen“'s hårdhændede metoder. Det sumpede terræn, pansergravene fører igennem, medførte, at fangerne ofte måtte grave dagen lang stående i vand til halsen. Fik en fange krampe af kulde og udmattelse, var han fortabt.

Civilt mod.

Ladelund er en af de få lejre, hvor man har nøjagtigt kendskab til tabstal, og den eneste, hvorfra man kender navn og dødsdag på hver enkelt fange — og hvor kz-fanger er blevet begravet på en kirkegård under kristent ritual.

— I første omgang skyldtes det en fejltagelse, fortæller byens nuværende præst, den unge, sympatiske pastor Richters. Min forgænger, pastor Meyer, fik besøg af kommandanten ved lejrens åbning. Han ønskede anvist en begravelsesplads i nærheden

til sine døde fanger, men pastor Meyer tog alt besværet fra ham ved at svare, at han blot kunne lade de døde sende ind til byen, så skulle han sørge for resten. At præsten så skrev alle navne, fangenumre og dødsdag ind i kirkebogen og lod ligene kristent begrave, var der ingen, der havde tænkt sig muligheden af, slutter pastor Richters.

— Pastor Meyers handling er vi gamle kz-fanger og de dodes pårørende dybt taknemlige for, udtalte østrigeren Hans Schwartz, sekretær i den internationale Neuengamme-sammenslutning, i sin tale ved midt-dagen. Pastoren viste et beundringsværdigt eksempel på civilt mod!

Det er en mærkelig følelse at blade i kirkebogen og se de mange fangenumre og fremmedartede navne. Nogle steder er kun anført et nummer og datoen med tilhørende oplysning: ca. 40-årig mand e. l.

En enke fortæller.

— Jeg mistede min mand, mine to sønner og en broder, fortalte en gammel hollandsk dame, mens hun stirrede ud over det flade, tågedisede landskab omkring den gamle lejr. Vi var et lille fredeligt samfund i Putten. Sidst i september 1944 havde vi nok hørt noget om, at der var blevet skudt på et par tyske officerer på landevejen i nærheden af byen, men det havde vi jo intet med at gøre. Nogle dage senere ramte skæbnen os. Putten blev omringet, alle mænd og drenge samledes på Torvet, mens vi kvinder og børnene blev jaget ind i kirken. Her fik vi at vide, at byen skulle ødelægges, og at alle mændene skulle sendes til Tyskland. Vi slap ud af kirken og styrtede til banegården. Jeg nåede at se et glimt af een af mine sønner. Jeg så dem aldrig mere. Nu står min mands og min ene søns navne på mindestenen her på Ladelunds kirkegård. Min anden søn og min broder mistede livet i Neuengamme!

Den gamle dame var en af de 75 enker og faderløse, som på denne De dodes Søndag var kommet til Ladelund fra Putten. Fra alle egne af Tyskland var desuden mødt gamle kz-fanger, fra Danmark var kommet

en snes stykker. Landsregeringen i Slesvig-Holsten var repræsenteret ved sin indenrigsminister, den hollandske regering ved sin konsul i Hamborg.

Om eftermiddagen vistes en film optaget af Oorlogsgravenstich, den hollandske sammenslutning for vedligeholdelse af krigsgravene, og det storstilede arrangement, der blev filmet til nordtysk fjernsyn, sluttede med en stemningsfuld kirkekoncert med kirkemusikdirektør Bech ved orglet.

Ladelund-stævnet arrangeredes i anledning af 20-året for lejrens eksistens under mottoet: „Forsoning over gravene“. Den hjertelige stemning, der prægede sammenkomsten, viser, at man er nået et langt skridt frem mod dette mål.

OLUF RIKHOF.

HEMMEIGHEDEN VED DEN TYSKE EGENART

Den danske biskop, professor Ammundsen nød megen anseelse også i vide kredse i udlandet. Engang holdt han efter indbydelse forelæsninger ved et tysk universitet. Som afslutning på disse blev professoren indbudt til en festlighed med spisning sammen med universitetets folk. Det fortælles, at en af de tyske professorer endte sin hyldesttale for den danske professor med at stille ham følgende spørgsmål:

— Sig mig, professor Ammundsen, hvordan kan det egentlig være, at folk ude omkring i verden ikke kan lide os tyskere?

Nu var Ammundsen jo til stede som gæst, så derfor kunne han jo ikke sige noget, der måtte virke fornærmende, og ligefrem sige noget, han ikke mente, ville han heller ikke. Han gav da følgende svar på spørgsmålet:

— Jo, det er fordi, de mangler humor.

— Rigtig, svarede den tyske professor. Det må vi have sat i system!

F-k.

„SANGEN OM FRED“

Syng sangen om fred

i en vanskelig tid,
hvor verden den skælver
af uro og strid,
hvor sjælen sig vander
i angst og i nød,
hvor krigen den raser
med vildskab og død.

Syng sangen om fred,

hvor du end kommer frem;
begynd med dig selv,
i dit hus og dit hjem.
Og snart vil det lyde
fra morgen til kvæld
som et brusende kor —
men begynd med dig selv.

Syng sangen om fred,

når til arbejde du går,
og syng den ved aften,
når klokkerne slår.
Og snart vil det lyde
fra fjern og fra nær
og gå som et sus over
kæmpende hær'.

Syng sangen om fred,

hver kvinde og mand.
„Gud skærme vort
elskede fædreland“.
Vi ønsker det samme, store og små -
lad krigen ophøre og freden bestå!
JOHANNES MØLLER.

DACHAU-KLUBBEN

Dachau-Klubbens afgående formand, Svend Busk, tegnet i Vestre fængsels tyske afdeling, celle 373, af Jens G. Vognsen.

★ ★ ★ Hende derhjemme

Det er vist en kendsgerning, at hende derhjemme ikke endnu har haft ordet. Kvinder og mænd har skrevet om oplevelser her og under deportationen; men hende, der gik derhjemme i angst og spænding, har man ikke tidligere læst om.

Vi bringer i dette nummer femte afsnit af en fortsat skildring, skrevet af en kvinde, hvis mand pludselig forsvandt for hende.

VI.

Og så føjede han til: „Nu vil vi tro, at det passer også for os her i aften, at vi har englebesøg, vi vil tro, at vore kære har det, hvor de nu prøver at holde jul uden os, — og det samme tror vi om vore kammerater i tyske koncentrationslejre, thi vor Fader i det høje, han lever“.

Jul i Frøslevlejren! Jeg vil altid mindes den med glæde og tak. — Dansk jul i tysk fangenskab, dansk jul med dansk forkyndelse, danske julesalmer og dansk juleglæde. — Da vi var kommet til ro, slog den tanke mig: Har julens engle gæstet Frøslevlejren i aften, som kammeraten sagde det i sin tale, så kan de i hvert fald bevidne, at også her blev det jul!

Næste dag tog Inga igen ind til byen, hun havde forgæves forsøgt at få Svend og Tove til at rejse til Sverige.

„Vi må have Thor ud først“, sagde Svend.

Men Inga tænkte, at der nok skulle en anden rækkefølge til. Først Svend til Sverige og så Thor ud. „Kan du ikke se, at når du er borte og i sikkerhed, kan han skyldes alt på dig“, sagde hun.

Hun forstod udmærket Svend. Han ville ikke flygte for at bringe sig selv i sikkerhed, fra hans side ville det blive et offer, han skulle bringe — at sætte sig selv udenfor kampen — og han håbede, at kunne undgå dette og hjælpe Thor ud på anden måde.

På vejen ind til byen slog pludselig en idé ned i hende. Hun havde forleden, da hun rodede i Thors skrive-

bord, fundet et gammelt, gulnet brev, skrevet til Thor fra en tysker, som hun vidste boede i København for tiden. Han var nazi-spion og meget mere, sagde man, og havde en høj stilling indenfor partiet. Hun måtte prøve alt. Måske han kunne hjælpe Thor ud af fængslet.

Hun tog hjem for at hente brevet og bruge det som introduktion, og 1 time senere stod hun udenfor bygningen, hvor den store mand regerede.

Efter en lille ventetid blev hun ført ind i et meget stort kontor. Hun præsenterede sig, og overrakte brevet til tyskeren.

Efter at have læst det, så han venligt på hende og bad hende tage plads i en dyb lænestol lige overfor skrivebordet.

Han talte gebrokkent dansk.

„Jeg husker udmærket Deres mand“, sagde han, „og jeg husker også den sag, der foranledigede at jeg skrev dette brev til ham, og jeg vil meget gerne hjælpe ham“.

Han satte sig derefter til at holde et langt foredrag for hende om nazismens velsignelser, nyordningen i Europa, tyskernes store lidelser under bombardementerne.

Inga sad ganske stille og hørte på ham.

Pludselig brød han af. „Jeg vil prøve på at få lov til at hilse på Deres mand“, sagde han og rejste sig. Audiensen var forbi.

Inga tog hjem i lejligheden igen, hun var lettere til mode, og håbede nu snart at se Thor hjemme igen.

Det havde været svært at sidde og høre på al hans hovne tale og selv-

medlidenhed; men skulle hun have et resultat ud af det, nyttede det ikke at irritere fyren, eller lade ham mærke, at hun havde i sinde at bruge ham. Han var ikke for god til det, tænkte hun kold og kynisk.

Da telefonen ringede, tog hun den febrilsk.

Det var en fremmed herrestemme, der spurgte: „Er det fru Thorsen?“. Da Inga sagde „ja“, fortsatte han: „Jeg skal hilse Dem fra Deres mand, jeg er lige kommet ud af fængslet for en time siden og vil gerne tale med Dem; men jeg tør ikke gå op til Dem. Kan De ikke komme ned på hjørnet af Nansensgade og Ahlefeldtgade om et kvarter“. Det lovede Inga, skønt hun var klar over, at det muligvis var en fælde. Hun tog sit overtøj på, og et kvarter efter gik hun op og ned ad gaden på det aftalte sted. Hvad mon der ville ske? Det så ikke ud til, at der var det mindste usædvanligt på færde. Folk hastede forbi, og ingen lod til at have interesse for hende, og dog havde hun en levende fornemmelse af, at der var øjne, der fulgte hende.

Pludselig dukkede en gråklædt mand op på siden af hende, han kom bagfra, så Inga opdagede ikke, hvor han kom fra.

„Er det fru Thorsen?“, spurgte han. Inga nikkede. „Jeg har en pake vasketøj til Dem fra Deres mand“, sagde han, „og så skulle jeg hilse Dem og sige, at Svend må rejse til Sverige straks, og prinsen taler vi ikke om“. Inga så forskrækket på ham. Var hun ved at gå i en fælde, hun stillede sig forbavset an. „Hvad er det for en prins?“, spurgte hun.

Han smilede godmodigt. „Det ved jeg ikke; men De behøver ikke at være bange for mig, jeg skal nok holde mund“. Inga skyndte sig bort fra det farlige emne og spurgte til Thor. „Ja, han har det ikke særlig godt“, sagde han, „han har fængselspsykose, jeg så det straks, da jeg kom ind i cellen til ham“.

„Har De været inde i cellen hos ham?“, spurgte Inga forbavset. Han kom nu med en lang forklaring på, hvordan han var blevet arresteret. „Jeg er sømand“, sagde han, „og har været på den før, og for en 5—6 dage

siden sad jeg på en restaurant og drak en bajer eller to, og da der så kom en tysker ind, fik jeg lyst til at klø ham. Er du tysker, ska' du ha' tæv, sagde jeg og gennembankede ham, og så kom jeg i Vestre fængsel“.

5—6 dage. Inga tænkte sig hurtigt om, hun fik pludselig travlt med at åbne for pakken. Det var ganske rigtigt Thors tøj.

„Hvad så?“, spurgte hun. „Ja, som jeg sagde før, jeg har været på den før, så jeg ville ikke sidde og glo inde i cellen; men gled ud på gangen“.

„Hvad står du der og glor efter“, sagde en tysker til mig. „Jeg skal vaske gulve og gøre toiletter i stand“, sagde jeg. „Se så at få begyndt“, ordrede han, og gav mig en spand. „Og på den måde kom jeg ind i cellerne til de andre, og der så jeg Deres mand, og nu fortsætter han derinde, hvor jeg slap. De forstår, sagde han fortroligt, der er ingenting bedre end at komme til at bestille noget, så jeg lod ham arve bestillingen efter mig. Inga smilede. Nå, Thor gik altså og holdt w. c.'erne i Vestre fængsel. Hun så ham for sig, pillen og hundeanxiet for snavset arbejde, det var ikke helt frit for, at hun undte ham det, der var nemlig ingen som Thor, der forstod at undgå kropsligt arbejde.

„Altså, vil De have et brev ind til Deres mand, skal De bare komme til mig“. Han skrev en adresse op til hende og sluttede med at sige: „Skal De have flere jøder over, fru Thorsen? Jeg sejler i morgen igen“. Inga lo og takkede ham hjerteligt og skyndte sig derfra.

Da Inga nåede op til sin dør og stak nøglen i låsen, hørte hun, at telefonen ringede. Hun skyndte sig at tage den. Det var igen en fremmed stemme.

„Er det fru Thorsen? Jeg er en ven af Deres mand, og jeg vil bare fortælle Dem, at jeg for et øjeblik siden så Deres mand blive kørt i en tysk bil ud til Vestre fængsel, så han må være blevet arresteret“. Inga sagde, at hun vidste det, og at Thor allerede havde været der en tid.

Hun satte sig træt og mat i en stol. Så har Thor igen været til forhør på

Dagmarhus. Og Svend skal rejse straks; det haster altså.

De følgende dage prøvede hun andre veje for at få Thor fri. Hele hendes tid gik med samtaler, forhandlinger og undersøgelser. Engang fandt hun vel trylleordet til fængselsporten, et „Sesam luk dig op“, og samtidig kæmpede hun med den tiltagende angst for Svend.

Nu kunne han ikke mere gå op til hende, selv ikke ved mørkets frembrud.

Flere gange var det sket, at hun var løbet på en schalburgmand, der stod bag gadedøren, når hun gik op. Hun var klar over, hvorfor han stod der. Også telefonen blev aflyttet, det hændte flere gange, at den ringede om natten, og når hun tog den og råbte hallo, var der ingen, der svarede. Efter en sådan opringning lå hun gerne vågen resten af natten og ventede, at de skulle komme og hente hende. Hver gang en bil bremsede op i gaden, troede hun, at nu var de der.

Tyskerne satte mere og mere ind på at fange Svend, og hun turde næsten ikke tage ud i skoven til dem mere af angst for, at de skulle skygge hende derud, for det var vel grunden til, at de lod hende gå fri. Hun skulle bruges som lokkedue.

Og Svends synderegister voksede og tog fart.

Sidste gang, hun havde været der, var han ikke hjemme; men han kom lige før, hun tog afsted. Han havde været meget oprømt, da han kom, og hun hørte lige et brudstykke af en samtale mellem ham og Tove. „Hvornæsten sendte du den gang?“ „31“, lod svaret. „Var du direkte til England?“ „Ja, og veltrænede officerer allesammen“. Nå, Svend sendte altså officerer til England, endda direkte fra Esbjerg.

Det var værre end at sende dem over Sverige sammen med jøderne.

På een gang forstod hun, hvorfor tyskerne satte så meget ind på at fange ham. Men hun var også klar over, hvad der ville ske, hvis de fandt ham.

Da hun gik, tog hun Toves hånd og bønfuldt hende: „Rejs til Sverige,

Tove. Du og tvillingerne kan jo tage med.“

Tove nikkede: „Ja, ja Inga, så snart vi er kommen over julen, i hvert fald juleaften må vi være her.“

Inga så med bange øjne på hende. „Hvorfor, er der noget særligt med juleaften, siden I skal være her?“ Tove trykkede sig lidt ved at sige det. „Villaen er jo stor, du, og ligger godt gemt herinde i skoven, og der er mange, der ikke kan være hjemme den aften, og de skal da have et sted, hvor de også kan holde juletræ.“ „Sabotørerne,“ hviskede Inga.

Tove nikkede alvorligt. „Du må ikke spænde ben for det, Inga. Svend vil så gerne gøre den aften god for dem, og han har lovet at følge med til Sverige, så snart vi er over det.“

Inga lovede det, og med tungt hjerte gik hun ind i skoven og fulgte skovstien det første stykke vej mod stationen.

Bare det ikke ender galt dette her, tænkte hun. Der var fare for to ting. Først at Thors sag blev forværret, fordi han ikke kunne klare for sig; men stadig måtte dække Svend. Og fik de fat i Svend. Hun gyste. Hvorfor blev de også ved med at trække det ud med den rejse. Tove ville græde blod, hvis de fangede Svend. Og hvad ville der ske med Thor? Hun forstod ikke deres letsind og vovemed ved at blive.

Svend måtte vel kunne forstå, at han ikke kunne udrette meget mere.

Og der kom jo stadig ny til, der kunne rykke op i rækkerne, når pionererne måtte bort, så Svend kunne udmærket rejse. Han havde gjort sin borgerpligt, om nogen havde.

Et par dage før jul tog Inga ind til byen for at få en julepakke ind i fængslet til Thor.

Hun købte en lille juledekoration og stak i kufferten. Det kunne nok skabe lidt julestemning med lidt julelys i den triste celle.

Hun var glad for, at Thor nu ikke sad alene, og det var dejligt, at han kunne dele alt med sin cellekammerat.

Fru Sørensen havde telefoneret til hende, at fru Berg havde været oppe for at hilse på hende, da deres mænd sad sammen i Vestre Fængsel, og da

hun ingen havde truffet hjemme, havde hun ringet på hos fru Sørensen og havde afleveret en buket, som Inga kunne hente der.

Og nu ville Inga smutte op til fru Sørensen og hente buketten. Hun var heldig. Alt åndede fred og ro i gården, og der var ingen schalburgmand bag gadedøren. Måske de havde opgivet at udspionere familien. Der kom jo stadig ny til. Hun ringede på hos fru Sørensen og kom i en heldig stund, der sad netop en dame og ventede på hende.

Hun havde besøgt en videnskabsmand, som sad interneret i fængslet, men som gerne måtte modtage besøg af slægt og venner, og medens hun sad der, var Thor kommet ind for at vaske gulvet.

„Jeg forstod ikke,“ sagde hun, „hvorfors han så så forfærdet og grebet ud, da jeg fortalte om den unge læges død, men da jeg havde fortalt det, sagde han stille: Det var min slægtning.“

Inga sad stille og hørte på den fremmede.

Nu vidste Thor altså, at Ivar var død, og hun var næsten lettet over det. Det havde pint hende at skulle lade som ingenting, når han spurgte til familien.

Om aftenen kom der igen brev fra Thor.

En politisoldat ringede på og afleverede det. Inga blev lykkelig og gav ham 20 kr. i drikkepenge, og så skyndte hun sig ind for at læse brevet. Det var dennegang skrevet på pænt, hvidt papir, og hun læste:

Min egen lille pige!

Hvor ville jeg gerne kunne trykke dig i hånden og stryge dig over dit lille, nervøse ansigt. Hvor jeg elsker dig, du min lille danske pige!

Men det er jo lidt sparsomt med besøgene.

Tak for tæpperne. Nu fryser jeg ikke mere om natten.

Der er to ting, jeg har lært i fængslet. Det ene er at bede, og jeg har fundet så megen rigdom i trosbekendelsen.

Den anden ting er, at jeg har lært bedre at skønne på dig, og jeg er så lykkelig over at eje dig.

Tak for pakken med alle de gode sager, der var i.

Sig til Svend og Tove, at de må forlade villaen ude i skoven. Tyskerne er på sporet.

Jeg mangler strømper, lommeterklæder, rent undertøj, tobak, sytråd, bukseknapper og brevpapir.

Kærlig hilsen fra din egen Thor.

Barrikaden

*Det er Danmarks frihed, som
det gælder —
Hører du de tunge støvlers tramp?
Kan du høre, hvor geværet smælder?
Det er Danmarks ungdom,
som nu er i kamp.*

*Se de travle mænd,
med sten fra gården,
stabled op og bygged' som en vold.
Mænd med våben står på barrikaden,
som for dem i kampen
være skal et skjold.*

*Mangen en i kampen måtte segne;
de for hjem og frihed slog et slag.
Aldrig så vi nogen af dem blegne,
støt de stod i kampen
for vor fælles sag.*

*Ved en grav, imellem roser røde,
står nu mangen sorgfuld far og mor.
Derfor: „Fred med alle vore døde“,
som nu slumrer sødt
i gamle Danmarks jord.*

JOHANNES MØLLER.

CHR. BIRK
URMAGER
HOUMEDEN 5
RANDERS

OSVALD NIELSEN
INGENIØR OG ENTREPRENØR
RANDERS
TELF. (064) 23788

AKTIESELSKABET
BAGERMESTRENE
RUGBRØDSFABRIK
RANDERS

AKTIESELSKABET
BRYGGERIET „THOR“
RANDERS

AKTIESELSKABET
STRØMMENS HANDELSSELSKAB
RANDERS

G. FALBE-HANSEN A/S
RANDERS

Husum og Ladelund

På vej til mindehøjtideligheden i Sydslesvig for de hollændere fra Putten, som døde af sult i kz-lejren ved Ladelund, blev vi enige om, at vi også ville se det sted, hvor også danske kammerater satte livet til: nemlig kz-lejren ved Husum. Vi fandt det sted, hvor lejren havde ligget, idet køkkenbarakken ligger der endnu og beboes af en familie, som driver et gartneri på noget af den jord, hvor lejren lå.

Selv var jeg ikke i Husum-lejren — men Versen/Meppen — som minder meget om egnen ved Husum — fugtig, sumpet og med megen tåge. Da vi gik hen ad den gamle lejrgade, kunne jeg se for mig: Fangerne i de sribede fangedragter komme gående på vej til appelplassen.

Vi stod lidt efter på appelplassen — det var nu blevet halvmørkt — men alligevel kunne jeg se for mig: Fangerne, der efter en lang, streng arbejdsdag — våde, trætte og sultne — med tysk grundighed — blive talt, før de kunne gå ind i de kolde, klamme barakker og — måske få lidt „roesuppe“.

Barakkerne er forlængst væk — men mellem vildtvoksende græs fandt jeg nogle fundamenter og fik at vide af Nommels, at her havde revierbarakken ligget, og jeg så for mig: Etagekøjer, som stod meget tæt sammen — 2 mand i hver køje — syge og døende kammerater fra de besatte lande — som var blevet umenneskeligt behandlet. Deres eneste „forbrydelse“ var den, at de havde kæmpet for deres lands frihed. — På vej hen til vognen passerede vi igen køkkenbarakken. Vi kunne se beboerne stå bagved vinduerne og betragte os — hvad mon de tænkte. Familiens lænkehund gøede arrigt og viste tænder, da vi gik forbi den.

Vi kom også forbi flere af de steder, hvor kz-fangerne fra Husum-lejren havde gravet pansergrave —

stående i vand til livet — en af årsagerne til, at mange fanger satte livet til i Husum-lejren.

I Ladelund begyndte mindehøjtideligheden i Ladelund kirke. Den lille kirke var fyldt til sidste plads — det var opmuntrende at se de mange unge, som var tilstede.

Efter gudstjenesten i kirken gik man til den lille mindelund bagved kirkegården, hvor de mange hollændere fra Putten er begravet. Det gjorde et dybt indtryk på os, da efterladte og pårørende ledte efter navne på gravpladerne.

Vi var også på det sted, hvor kz-lejren ved Ladelund havde ligget, også her var der, ligesom i Husum, endnu en barak. En hollandsk kammerat, som havde været i lejren, fortalte om forholdene i lejren, og igen kunne jeg se for mig: Muselmanden — de sribede fangedragter.

Jeg kom til at tænke på, at næste år kan alle krigsforbrydere komme frit frem — de behøver ikke længere at leve på falske papirer — men har vi, der overlevede kz-lejrenes helvede, ikke en forpligtelse her. Vi ved, at adskillige af de SS-mænd, som var skyld i, at så mange af vore kammerater døde, idag lever og indtil nu har undgået deres retfærdige straf — men næste år kan de ikke straffes mere. Forbrydelser af den art bør man ikke slå en streg over — og vi, der overlevede kz-lejrene, må overfor regeringen i Bonn, gøre opmærksom på — hvis Tyskland vil finde frem til den rette plads blandt Europas demokratiske lande, så gør man det ikke ved i 1965 at slå en streg over krigsforbrydelserne — især dem fra kz-lejrene.

Jeg kunne tænke mig at vide, hvad gamle fangekammerater mener om dette alvorlige spørgsmål.

Tidligere kz-fange 60921

BØRGE EMIL PEDERSEN.

VEDR. INDSAMLINGEN TIL NEUENGAMME-MONUMENTET

Herlev kommune har bevilget kr. 500,— til indsamlingen og Esbjerg kr. 1.000,—.

Gestapofangerne

JULESAMMENKOMST

Den årlige julesammenkomst holdes i Admiral Gjeddes Gård torsdag den 17. december kl. 20.

Provst Holm, tidligere Frøslev-lejren, taler. Der er servering, juletræ og frit samvær.

JULEAFTEN I MINDELUNDEN

Juleaftensdag kl. 15,45 arrangeres en højtidelighed i Ryvangen.

Fakkelbærere holder æresvagt ved gravene og ved mindepladerne. Talen holdes i år af direktør Jens Lillelund, og Studentersangforeningen synger.

AKTUEL AFTEN

Januar måned kalder foreningen ikke til arrangementer, men torsdag den 18. februar bliver der aktuel aften.

Grosserer Egil Barfod har fornyligt besøgt Nato-baser i USA og fortæller indtryk fra sin interessante rejse.

Randers afdelingen

„De fem år“ — og Norge i farvefotos.

Mødet på „Rosen“ den 19. oktober havde samlet god tilslutning. Formanden udtalte ved mødets begyndelse mindeord for en af foreningens gode venner, kontorchef i Randers Disconto- og Lånebank, H. Falking. Billedbåndsserien om „De 5 år“ blev derpå vist, idet teksten til hvert billede blev oplæst, som den var gengivet i det ledsagende hefte. Alle syntes, serien og teksten var god, og man enedes om at tage serien „Danmark frit“ senere på sæsonen.

Efter serien så vi farvebilleder fra Norge, og vi, der havde været med, oplevede igen det storslåede stævne, og de, der ikke havde, var imponerede. Aftenen sluttede med kaffebord, hvor bl. a. fhv. minister, gdr. Juul Christensen, inviterede os ud for at se Hørning kirke, der netop er blevet restaureret, og bagefter hjem til sig

Kores

KONTOR-ARTIKLER

- det står helt klart

G. SALICATH & CO.

TORDENSKJOLDSGADE 25
KØBENHAVN K.
TLF. *BYEN 8712

AKTIESELSKABET

AUTOCO

32 - FINSSENSVEJ - 32
KØBENHAVN F

„MYREN“

REDERIAKTIESELSKAB

AMALIEGADE 36 st.
KBH. K.

SKODA NECKAR B.M.W. TOYOTA

AUT. FORHANDLER
MADSEN & OLSEN
HEIMDALSGADE 25-27 - CODANHUS - GL. KONGEVEJ 60
ÆGIR 5900 - HILDA 5353

INGENIØRHUSETS RESTAURANT

VESTER FARIMAGSGADE 27
KØBENHAVN V.

SKANDINAVISK KONTROL A/S

A. L. DREWSSENSVEJ 2 - KØBENHAVN

INGENIØRFIRMAET

E. P. KROMANN
UPSALAGADE 26 - KØBENHAVN Ø.

OTTESEN & MEYER

CHRISTIANS BRYGGE 18 - KØBENHAVN K.

TAGE PEETZ & CO.

CHRISTIANS BRYGGE 22 - KØBENHAVN K.

MADURO VINHANDEL A/S

PEBL. DOSSERING 4 - KØBENHAVN N.

AUTOFON - TELEFONICO A/S

FREDERIKSSUNDSVEJ 60 C
KØBENHAVN NV - TELF. ÆGIR 1000

MERWEDE'S MEK. VÆRKSTEDER'S EFTF. A/S

VIBEVEJ 7 - KBHVN. NV.

REPRODUKTIONSANSTALTEN NOVA

VESTERPORT - KØBENHAVN V.
TLF. PALÆ 507 - 508

ERNST CHRISTENSEN

MØBLER OG TÆPPER
BLAAGAARDSGADE 23
CENTRAL 14404

til en kop kaffe. Ligeledes blev det foreslået, at foreningen afholdt et lotterispil. Den første aften sagde vi tak til, det andet vil bestyrelsen nu gå i gang med at planlægge.

En god aften!

☆

STUDIEBESØG

Mandag den 23. november samledes vi ved Hørning kirke, hvor gårdejer Juul Christensen bød velkommen, hvorefter gårdejer Jens Moestrup fortalte om kirkens historie lige fra den hedenske gravhøj, der blev jævnet for at give plads for den første trækirke, til den nuværende smukke renæssancekirke, der skyldtes oberst Hans Friis, der lod kirken udsmykke omkring år 1690. Det var betagende også, at kirkens organist gav os et bevis på orglets smukke toner og kirkens gode akustik.

Efter at vi havde sunget et par salmer, gik vi rundt og beundrede dels det meget smukt udførte restaureringsarbejde, dels de gamle håndværkeres dygtighed ved smede-, stuk-, maler-, billedskærer- og billedhuggerarbejde. Det var mestre, der kunne deres håndværk.

Efter at vi havde set kirken, kørte vi i kortege over til Mosekær, hvor vi blev modtaget med åbne arme af fru gårdejer Juul Christensen, der havde dækket det helt eventyrlige kaffebord op. Samtalen gik lystigt og stemningen for at bryde op var ringe.

Igen en dejlig aften.

☆

LOTTERISPIL

Mandag den 25. januar kl. 19,30 afholder foreningen lotterispil på restaurant „Rosen“. Der vil blive serveret 2 stk. sulemad og kaffe for 6,00 kr. incl. drikkepenge. Pårørende er velkomne. Lotterispillet vil koste 2,50 kr. pr. plade à 5 spil.

Af hensyn til arrangementet og antal af gevinster ønskes tilmelding senest fredag den 22. januar inden kl. 17,00 til formanden, arkitekt Ove Ch. Lembcke, Randers (064) 2 51 30.

GENERALFORSAMLING I ÅRHUS

„Gestapofangerne“s Århus afdeling holdt 23. november generalforsamling på Østergades Hotel. Formanden, Chr. Bach, aflagde beretning. Blandt årets større begivenheder omtalte han Oslo-stævnet i pinsen, der havde fået pæn tilslutning fra Århus.

Efter at regnskabet var godkendt, udspandt sig en diskussion, der mundedede ud i, at man skal arbejde hen mod en samling således, at Fjerde Maj-festlighederne i tyve-året for befrielsen kan foregå samlet for alle fange- og modstandssammenslutninger i byen. Generalforsamlingen opfordrede også til at støtte indsamlingen til Neuengamme-monumentet.

Alle valg var genvalg.

O. R.

Landsforeningen:

SAMMENSLUTNINGEN AF ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fra vort bestyrelsesmøde sender vi alle vore medlemmer over hele landet vore bedste ønsker for julen og det nye år.

Vi sender samtidig vore bestyrelser og kontaktmænd rundt i landet en tak for godt samarbejde i 1964.

P. b. v.

BØRGE EMIL PEDERSEN.

Kammeraternes Hjælpefond

er de raske kammeraters hilsen
til de syge

Mærkaterne fra Kammeraternes

Hjælpefond kan fås gennem kontoret,

St. Kannikestræde 10. K.

Giro 780

Bøger

Martin Luther King, jr.: Et skridt mod friheden. Historien om busstrejken i Montgomery. Overs. af Sophus H. Johansen. Jespersen og Pio 64. 165 s. 21,75 kr.

Den amerikanske præst og negerfører dr. Martin Luther King, der nu er kendt i hele verden for sin kamp for U.S.A.s negerbefolknings frihedskamp og derfor har fået dette års fredspris, fortæller i sin bog, der er spændende som en handlingsmættet roman, først kort om sin egen udvikling, om, hvordan han blev kaldet til præst i Montgomery og fandt, at negerbefolkningen der — som så mange steder — led af tre „sygdomme“ — splittelse blandt lederne, ligegyldighed blandt de veluddannede og passivitet hos de jævne- og hvorledes denne kendsgerning var lige ved at overbevise ham om, at ingen varig social reform nogensinde kunne gennemføres, fordi alle tre parter ubevidst antog, at de ikke fortjente bedre kår; deres sind havde i den grad vænnet sig til raceadskillelsens system, at de underdanigt tilpassede sig tingenes nedværdigende tilstand.

Det er let at forstå, at de anvendte metoder ofte førte til klammerier, og en ganske bestemt episode førte både til en proces og en samlet aktion med Luther King i spidsen, idet man simpelthen bojkottede busserne, således at mange af dem kørte helt tomme gennem gaderne, mens negrene færdedes til fods til deres arbejde og senere arrangerede transporter med privatbiler. Og hvad der for Luther King er det mest opløftende: Negrenes længe undertrykte harme var ved at røre på sig. Frygten og sløvheden, som så længe havde skygget over negerbefolkningens liv, afløstes gradvis af en modets og selvrespektens ånd.

Selv om dette førte til adskillige retssager, gennemførte negerkomiteen — som blev båret frem af næsten 50.000 menneskers længsel og forhåbninger, trætte mennesker, som havde indset, at det i sidste ende er mere tilfredsstillende at færdes til fods med værdigheden i behold end at køre i bus og blive ydmyget, — denne bojkot til foreløbig sejr. Men — ad en ganske bestemt af Luther King anlagt vej: ved ikke-vold! ud fra ordet „Lad ingen gøre dig så lille, at du kommer til at hade ham!“ Og alt det ved sammenhold, og fordi modstandernes træk faldt uheldigt ud, for deres metoder var afpasset efter „den gamle neger“, og de havde at gøre med en „ny neger“.

Læs denne interessante og spændende bog!

JOHANNES FELDVOSS.

H. HOLLESENS FABRIKER A/S

KØBENHAVN SV.

AKTIESELSKABET

DANSK DAMMANN ASFALT

AMALIEGADE 15 - KØBENHAVN K.

**Carl B. Christiansen
& Co. A/S**

Landlystvej 38
Tlf. 75 11 83 - 75 02 89

Vandfast slibepapir -
Slibebånd og sliberonder-
ler til alle formål.

NYDALON

AKTIESELSKAB

KØBMAGERGADE 25
KØBENHAVN K.

ET TOPPUNKT
AF
BRITISK KVALITET

EUROPÆISKE

VARE- & REJSEGODSFORSIKRING A/S

NIELSEN & RAUSCHENBERGER

RÅDGIVENDE CIVILINGENIØRER F. R. I.
FREDERIKSGADE 17 — KØBENHAVN K.

JUNCKERS SAVVÆRK

KØGE

HUGO DORPH

TAASTRUP

KILDER TIL BESÆTTELSESTIDENS HISTORIE

Jørgen Barfod og Edele Kruchow: Danmark under 2. verdenskrig. Kilder og tekster.

I. Anden udgave. 192 sider, kr. 15,00.

II. Anden udgave. 180 sider (fortløbende paginering fra bind I), kr. 15. Gyldendal.

To skolefolk fandt hinanden i et samarbejde om en skolebog. De havde ret forskellig indstilling til frihedskampen, og dette skulle sikre bogen en alsidighed, der ville gavne brugerne.

De to var lektor Jørgen H. Barfod og rektor Edele Kruchow.

Resultatet af samarbejdet blev de to bind: Danmark under 2. verdenskrig med undertitlen: Historiske kildehæfter for gymnasiet.

I løbet af fem år er dobbeltbogen udsolgt, så der nu foreligger 2. udgave, og det siger jo noget om, at emnet har interesse og udbredelse.

Gennem en række dokumenter tegnes et billede af de væsentligste begivenheder i Danmark 1940—45.

De to bind vil være egnede som grundbog i aftenhøjskolen. Man har her materialet. Lederen og deltagerne kan så selv „sætte kød på“. I den foreliggende 2. udgave er foretaget enkelte tilføjelser.

F-k.

Leif E. Christensen: „Træslottet“.
Roman, Kbhvn. 1964, Gyldendal,
224 sider.

Forlagets forhåndsmeddelelse kalder denne bog et „kunstværk“. Her er en tilfældig valgt prøve:

„. . . men det sker ja det sker du kan lige så godt gøre dig det men det kan ikke ske de kan ikke gøre det lige så godt gøre dig det hvilken fornøjelse kan de dog det sker gøre dig det klart . . .“ o.s.v.

Sådan er det side op og side ned — afbrudt nu og da af enkelte sider, hvor skribenten forbarmer sig over læseren ved at skrive et nogenlunde normalt dansk. Men dertil kommer yderligere, at forfatteren nærer en pervers forkærlighed for det gloseforråd, der kan karakteriseres ved betegnelsen „lokumssprog“. Endvidere er bogen kedelig. Forfatteren har ikke på ét eneste punkt kunnet få tag i nærværende anmelders interesse. Tværtimod. At behandle vort skønne modersmål så letfærdigt, som her, kan man kun sørge over.

Temaet var fint valgt: en forlæg-

ning oppe i de svenske skove fuld af flygtede danske sabotører i vinteren 1944/45. Hvad kunne en stor dansk digter ikke have fået ud af det tema!

Det foreliggende resultat minder — qua „kunst“ — mest af alt om en „berømt“ moderne såkaldt skulptur, som beskueren troede var en ækel bunke kasserede, itubrækkede cyklistel.

HANS MAGLE.

MISLYKKET SATIRE

Carl Scharnberg: Enhver er sin egen lykkes smed.

(Borgens Forlag).

Satiren er en vanskelig og farlig genre. Er den for blid, fuser den ud i det rene ingenting, overdrives den, bliver den en boomerang, der slår tilbage i hovedet på den, der bruger den. De ner en balancekunst, der spiller mellem det sandsynlige og det usandsynlige — det sidste kan ikke undværes, men skal dog være af en sådan karakter, at det — trods usandsynligheden — kan antages.

Carl Scharnberg har forsøgt denne balancekunst og har fået overbalance, så han falder med et brag. Ærgerligt, for optaken er ikke ringe. Vi er i to pæne og „dannede“ middelklassehjem, der kan kaldes samfundsstøtter. Man opdrager sit barn — thi man har ansvarsbevidst kun sat ét barn i verden — så det kan opfylde sin bestemmelse i livet, hvilket bl. a. vil sige, at det skal lære at være egoistisk og asocial.

Børnene fra de to hjem, en dreng og en pige, mødes i den alder, hvor det kan „gå galt“, og det går galt. Den gode opdragelse er i begge hjem veget uden om sexual-oplysning: „Sådan noget svineri skal der ikke snakkes om i vort hjem, forstået,“ siges der i det ene pæne hjem, og da det går op for forældrene, at ulykken er sket, lyder kommentaren i det andet: „De kunne for f . . . i det mindste have passet på, så der ikke skete noget. Der fandtes sgu da midler mod den slags.“

Situationen måtte føre til ægteskab og en for tidlig barnedåb af den nyfødte søn, der selvfølgelig skulle være enebarn, da man ikke skulle

have flere børn, end man kunne opdrage og give en god uddannelse. Ved slutningen af dåbsgildet giver den nybagte farfar sin søn oplysning om de famøse „midler“: Efter barnedåben havde Jens Andersen givet Karl Kristian en lille pakke i hånden: Det er nok bedst, du ruller sådan en på, hviskede han til drengen. — Du kan få flere hos barberen, når du skal ind og klippes. — Det er et virkeligt pletsrud, og med det burde egentlig bogen slutte, thi resten er bedrøvelig læsning. Forfatteren kan ikke lide hjemmeforsvaret, han kan ikke lide Atlant-pagt, og hemmelige kartoteker og efterretningstjenester er ham inderligt imod, og det er hans grundlovsmæssige ret at nære disse aversioner — men ikke hans litterære ret, da hans dybe modvilje forleder ham til at gå ud over rimelighedens og sandsynlighedens grænser, så det hele vælter: han taber balancen og falder med et brag på sine dårlige litterære gerninger, da det hele ender som en talentløs og kedende tendensdigtning, der bliver den boomerang, der slår forfatteren og hans værk til jorden. Forstemmende, når man tænker på optakten. Bogen er en demonstration af både, hvordan man kan skrive satire, og hvordan man kan ødelægge den satiriske virkning, når man ikke slår bremserne i.

ERIK SONNE.

Dagbogsblade

23/10.

HAR SKUDT 200 JØDER

To tidligere SS-vagter skabte i går sensation i retten i Düsseldorf ved åbent at indrømme, at de hver havde myrdet omkring 200 jøder i udryddelseslejren Treblinka i Polen. Jøderne var blevet skudt, fordi de var for svage til at tilbagelægge vejen til lejrens gaskamre, sagde de forhenværende SS-mænd.

24/10.

DEN TYSKE PRÆST HARMEDES

ITZEHOE. En udrensning af hagekors i massevis på gravsten i Itzehoe giver i øjeblikket dønninger op i det slesvig-holsten-

S. P. JENSEN & CO. A/S
KALUNDBORG

H. F. BRAAES
BOGHANDEL
NÆSTVED

MILO SKO
v/ V. RINGIUS - PRÆSTØ

SPAREKASSEN
FOR
STORE HEDDINGE OG OMEGN

HAMMERSHØJ OG OMEGNS
ANDELSKASSE
HAMMERSHØJ

AKTIESELSKABET
FÆLLESBAGERIET
VIBORG

RAVNS TRIKOTAGEFABRIK
VIBORG

CARL CHRISTENSEN'S
EFTERFØLGERE
AKTIESELSKAB
VIBORG

RANDERS
BYOMNIBUSSER A/S
MARIAGERVEJ 76
TELF. 1260

HAMMERS RESTAURANT

LUFTHAVNEN - KASTRUP

JOHANNES FOG
TRÆLAST - BYGNINGSARTIKLER
KGS. LYNGBY

A/S HEDEHUS-TEGLVÆRKET

HEDEHUSENE

S. V. CLAUSEN
LANDBRUGSMASKINER
PRÆSTØ

MØENS DISCONTOBANK
AKTIESELSKAB
STEGE

LANDBOSPAREKASSEN FOR MØN
STEGE

A/S N. EILERSEN
VOGN- OG TRÆVAREFABRIK
SKAMBY

DANSK HANDELSBLAD
FENRISVEJ 11
AABYHØJ

GRUNDFOSS
BJERRINGBRO PUMPEFABRIK A/S

AKTIESELSKABET
BANKEN FOR HOBRO OG OMEGN

ske justitsministerium i Kiel. En præst i den tidligere danske garnisonsby — Itzehoe var hjemsted for den danske Tysklands-brigade efter krigen — ventes af statsadvokaten anklaget for hærværk mod gravsten. Sagen følges med vidt åbne øjne af den slesvig-holstenske justitsminister.

Pastor Schimmelpfennig, der er præst ved Sct. Margarethe-menigheden i Itzehoe, gik med hammer og mejsel løs på en gravsten, som bar hagekorset øverst — og det skulle han aldrig have gjort.

Præsten er under krigen blevet forfulgt af nazisterne, og han giver som forklaring på sin handling: — Jeg kunne simpelt hen ikke holde ud at se på den sten mere — så jeg løb hjem og hentede værktøjet og gjorde stenen ren!

St. Margarethe-kirkegården har været oversået med gravsten, som bar hagekors. De fleste af dem er forsvundet på lovlig maner, og pastor Schimmelpfennig tog selv initiativet hertil. Han forelagde i menighedsrådet en plan om at henvende sig til alle pårørende, og så godt som alle gav skriftligt deres tilladelse til, at hagekorset blev fjernet fra deres døde slægtninges gravsten. Der manglede imidlertid i hvert fald ét hagekors — og det blev siddende. Menighedsrådet søgte forgæves efter de pårørende. Det var det kors, som for nylig fik pastor Schimmelpfennig til at miste besindelsen. Næppe var det sket, før flere blade begyndte at henvise til „den pinlige affære“ — og den hagekorsærede afdødes datter fra Nedresaksen har nu meldt sig. Hun kræver præsten dømt og straffet for „hans pietetsløse handling“. Sagen vækker stor opsigt i byen, og anklagemyndigheden kan kun henholde sig til, at hverken præst eller nogen anden har lov til at hamre løs på en gravsten, hvis de pårørende ikke direkte har ønsket det eller accepteret det skriftligt.

Og dertil kommer, at præsten var i kjole og krave. Han var netop på vej til en begravelse, da hans kirkegårds sidste hagekors slog ham i øjnene. Det anses for sandsynligt, at pastor Schimmelpfennig anklages for hærværk. Sagen har delt hans menighed i to glødende lejre. For at skaffe ro i kirkens hus må pastoren antagelig i det mindste indvillige i at lade sig forflytte. Til et sted uden hagekors på gravstenene.

7/11.

ANKLAGER MOD 35.000 NAZISTER

BONN. Kun et halvt år før forbundsrepublikkens 20-årige frist for retsforfølgelse af tidligere nationalsocialister udløber, meddeler det østtyske telegrambureau, at Østtyskland råder over materiale mod over 35.000 førende nazister. Oplysningerne i arkivet over naziforbrydere, som findes i Magdeburg, skulle være en stor hjælp for retsvæsenet i både Østtyskland og forbundsrepublikken, hedder det i telegrammet.

Mulighederne for at rejse sag mod tidligere nazister efter den 1. juli 1965 synes

imidtild ikke særlig store. I forbundsrepublikken diskuteres endnu, hvorvidt fristen for retsforfølgelse kan forlænges. De seneste indlæg i debatten kommer fra den tidligere justitsminister, nu vicepræsident i forbundsdagen, Thomas Dehler. Han mener, at den tyske grundlov ikke tillader en forlængelse af fristen og skriver i en kommentar:

— Den enkeltes kriminelle skyld overskygges af den politiske skyld, som de mennesker bærer, der lod den tyske stat falde i hænderne på retsløse mennesker. Personligt ønsker forbundskansler Erhard, at fristen forlænges.

8/11.

GAVE TIL FRIHEDSMUSEET

Gennem fhv. udenrigsminister Ole Bjørn Kraft har Museet for Danmarks Frihedskamp modtaget et diplom fra „The Central Synagogue“ i New York. Det er en tak til den danske modstandsbevægelse for dens indsats med at bringe danske jøder i sikkerhed under krigen.

10/11.

„KONKURRENCE“ I JØDEMORD

DÜSSELDORF. Kommandanterne i de nazistiske udryddelseslejre Treblinka, Sobibor og Belsen konkurrerede med hinanden om, hvem der kunne dræbe de fleste fanger, oplystes i går i Düsseldorf under retssagen mod tidligere krigsforbrydere. I retten oplæstes et vidnesbyrd, skrevet af den nu afdøde lejr-official Karl Hengst. Han fortalte, at da han kom til Treblinka, var lejrens gader oversået med lig, som de udmattede bærere ikke havde orket at fjerne. Lejrkommandanten havde imidlertid ikke hindret ny transporter af jøder til lejren, fordi han ønskede at være den, som havde dræbt de fleste fanger. Under retssagen er 10 tidligere fangevogtere tiltalt for meddelagtighed i mord på 700.000 polske jøder.

13/11.

10.400 NAZI-DOMME

BONN. Siden krigens afslutning har tyske og allierede retsinstanser på den nuværende forbundsrepublikks område dømt over 10.400 mænd og kvinder for forbrydelser og forseelser begået i nazitiden.

Tallet offentliggøres i dag af justitsministeriet i Bonn i en omfangsrig dokumentation, der foreligger dagen efter, at regeringen rettede henvendelse til verdensoffentligheden om bistand til opklaringen af nationalsocialistiske voldsforbrydelser.

Appellen skulle få måneder før forældelsesfristen udløber, intensivere eftersøgningen af hidtil ikke-pågrebne forbrydere, der ellers fra begyndelsen af næste år ville være at regne fri for straf.

Ifølge Bonn-dokumentationen blev der fra 8. maj 1945 til 1. januar 1964 ved vesttyske domstole rejst 12.862 anklager og afsagt 5445 domme. Heraf var de 172 for mord, 248 for manddrab og resten for andre strafbare handlinger.

I 76 tilfælde idømte retten livsvarigt tugthus.

Allierede domstole dømte 5025 anklagede for nationalsocialistiske forbrydelser.

Af 806 dødsdømte blev 486 henrettede, resten blev benådet og fik frihedsstraffe.

Det vesttyske centralkontor til opklaring af naziforbrydelser (ligger i Ludwigsburg) havde på grundlag af bevismateriale fra Bonn i slutningen af juli i år overgivet 508 sager til statsadvokaturen, der skulle tage nærmere bestemmelse, om de skulle rejses.

1. januar i år sad 150 mennesker i undersøgelsesarrest sigtet for forbrydelser i naziperioden.

16/11.

ØJENVIDNESKILDRINGER FASTHOLDES PÅ BAND

GILLELEJE. Frihedsmuseets daglige leder, mag. art. Morten Ruge, opholder sig i disse dage i Gilleleje for på bånd at optage samtaler med folk, der medvirkede ved overførelsen af jøder til Sverige under krigen.

Overlærerne H. C. Terslin og Haagen B. Petersen har allerede afgivet deres beretning, men Morten Ruge søger nu videre kontakt, dels med de fiskere, der sejlede flygtningene over, dels med øjenvidner, for at man kan få bevaret et så nøjagtigt billede af disse begivenheder som muligt for eftertiden.

17/11.

RØRE OM „BRUN“ REKTOR VED BONNS UNIVERSITET

BONN. Der er opstået uro omkring udnævnelser af professor dr. Hugo Moser til rektor ved universitetet i Bonn for det akademiske år 1964—65: Ugebladet „Die Zeit“ har afsløret, at professor Moser i en artikel i „Der deutsche Erzieher“, organ for det nazistiske lærerforbund i Württemberg-Hohenzollern, i 1935 har bekendt sig til de nazistiske race-teorier. Desuden var professor Moser i nazitiden medudgiver af sangbogen „Lieder unseres Volkes“, hvor det vrिमlede med nazistiske lovsange, og hvor den nuværende Bonn-rector til al overflødighed i et efterord har rost nazimelodierne som „forpligtende arv for nutid og fremtid“.

„Die Zeit“ finder professor Moser „fuldstændigt uegnet“ til universitetsrektor og har ved sin omtale af sagen fremkaldt et svar fra universitetet.

Dette har nedsat en særkommission, bestående af syv fakultetsforstandere og fem tidligere rektorer. I en offentlig erklæring kommer kommissionen til det forløbende resultat, at professor Mosers „tidsbestemte udlægning ikke overskrider det dengang almindelige . . .“

„Die Zeit“ henviser til, hvilke konsekvenser det ville få, dersom man i dag skulle godkende alt, hvad der dengang var almindeligt. Det nazistiske system, skriver bladet, krævede for at kunne funktionere, netop millioner, der gjorde, hvad der dengang var almindeligt. „Vi må leve med dem, men vi ønsker ikke at se dem hædret i dag . . .“

ANDERS LARSEN & SØN
Aut. elektro installatører
KONGENSGADE 11 - ESBJERG

WILLIAM LARSEN
MØBELFORRETNING OG
MASKINSNEDKERI
IKAST

„**BLOMSTERHALLEN**“
P. HELM-PETERSEN
AABOGADE 8 - AARHUS

J. GOTFRED JENSEN A/S
VÆRMLANDSGADE 3
AARHUS C.

KORNERUP, KOCK & BANG
AKTIESELSKAB
HAVNEGADE 16 - AARHUS

JULIUS KYSTERS EFTF.
AKTIESELSKAB
AARHUS C.

A. MIKAEL LAURSEN
Snedkeri - Polstermøbelabrik
SCT. PAULS KIRKEPLADS
AARHUS C.

BRDR. RASMUSSEN
AUT. TRIUMPH FORHANDLER
AARHUS N.

JYDSK HÆRDERI A/S
AABOGADE 27
AARHUS N.

TAGE TRABJERG
TANDHJULSFABRIK
FINLANDSGADE 31
AARHUS N.

C. CLAUSEN
DAMPSKIBSREDERI A/S
AARHUS

GREGERS PETERSEN
AKTIESELSKAB
AARHUS C.

VESTBIRK OPLANDS
HØJSPÆNDINGSANLÆG
ANDELSSELSKAB

DANSK KJOLE INDUSTRI

SILKEBORG

S. THYGESENS TRIKOTAGEFABRIK
TLF. IKAST 51072

HAMMERUM HERREDS SPARE- OG LAANEKASSE
IKAST AFDELING

AKTIESELSKABET
BANKEN FOR BRÆDSTRUP OG OMEGN

BRÆDSTRUP LANDBOBANK
FILIAL AF HORSSENS LANDBOBANK A/S

ELMER STRANDGAARD
VOGNMAND
LANGDALSVEJ 15 - BRABRAND

E. B. M.
ØSTERGADE 1 - AARHUS

DE DANSKE REDNINGSKORPS
FALCKS REDNINGSKORPS AARHUS A/S

DANSK ANDELS KULFORRETNING
A. m. b. A.
AARHUS

AKTIESELSKABET
AARHUS SAVVÆRK

C. ENGELBREDT
SKOTØJ
AARHUS

A. JESPERSEN & SØN A/S
LYSTRUPVEJ 50 - RISSKOV

17/11.

**HØJTSTAENDE POLITIMÆND
I HAMBORG ARRESTERET**

HAMBORG. To politi-hovedkommissærer i Hamborg er i går blevet arresteret efter begæring fra statsadvokaturen ved Hamborg landsret. De to kommissærer Wolfgang Hoffmann og Julius Wohlauf sigtes for under krigen at have begået voldsforbrydelser i det besatte Polen. De er henholdsvis 50 og 51 år gamle. Allerede i januar sidste år blev de suspenderet fra tjeneste, da det blev kendt, at der forelå sigtelser imod dem, men først nu har statsadvokaturen fået tilstrækkeligt grundlag for at kunne foretage arrestation.

21/11.

DET SIDSTE ORD IKKE SAGT

BERLIN. Selv inden for CDU's egne rækker hersker der utilfredshed over regeringens holdning til ophævelsen af forældelsesfristen for naziforbrydelser. Medlem af forbundsdagen Ernst Benda, der er jurist, har oplyst, at der vil komme et forslag fra CDU-CSU-fraktionens rækker for at sikre en forlængelse af loven — i hvert fald vedrørende forfølgelsen af naziforbrydelser ud over den 8. maj 1965. Benda sagde, at han og hans venner betragtede regeringens holdning som „saglig forkert og politisk betænkelig“. Han modsagde forbundspressechef von Hase, ifølge hvilken dette spørgsmål ikke burde drøftes i parlamentet. Benda mener, at det modsatte ville være rigtigt. Han vendte sig desuden mod påstanden om, at retslige eller forfatningsmæssige grunde skulle forhindre en ophævelse af forældelsesfristen.

23/11.

KLOSTRET ER VIET ANGEREN

DACHAU. Kardinal Julius Döpfner indviede i dag et kloster inden for den tidligere nazistiske kz-lejr Dachaus område. Dette kloster, erklærede han, skal være viet angeren og boden for de nazistiske forbrydelser imod menneskeheden.

21 karmeliter-nonner skal bo i klostret, hvis indgangsport består af lejrens tidligere vagttårn. De 21 celler er formet som cellerne i lejrfængslet. Kirken, refektoriet (spisesalen), bygningen med cellerne og kapitularen danner tilsammen et kors. Nonnerne vil leve fuldstændig afskåret fra omverdenen.

24/11.

**175.000 KR. I DUSØR FOR
HITLERS STEDFORTRÆDER**

BONN. Hitlers tidligere stedfortræder og næstmægtigste mand i Det tredje Rige, Martin Bormann, er i dag — næsten 20 år efter krigens slutning — den mand, den vesttyske justits mest af alle ønsker at få fat i. Generalstatsadvokat Fritz Bauer i Frankfurt har i dag udsat en dusør på 100.000 DM (175.000 kroner) for oplysninger, der fører til pågribelsen af den 64-årige tidligere NSDAP-rigsleder. Det er den største dusør, der nogen sinde er blevet udsat i forbundsrepublikken.

Alle medlemmer, medarbejdere, abonnenter og annoncører bedes modtage de bedste ønsker for julen og det nye år. Tak for trofast følgeskab i arbejdet for dansk folkeoplysning.

REDAKTIONEN

- PIGTRAAD 1964 -

EMNEREGISTER

Anklaget SS-mand føler sig forfulgt	88	Godt brølt — britiske løve	159
August, den 29., markeres	123	Gravene fra okkupationsårene kortlægges	10
Bedste bog efterlyses	3	Hende derhjemme I	101
Befrielsesfesten i Toftlund	79	— II	121
Berygtet nazi-læge fundet	27	— III	151
Bestyrelsesmøde i Hjælpefonden	176	— IV	174
Besættelsestiden kalder	23	— V	184
Beviserne skulle fjernes	103, 129	— VI	200
Bliv medlem	63	Heydes død, Omstændighederne ved	48
Bormann udlagt som nazismens onde ånd	65	Heydrick, fru, er uskyldig	15
Brostrøm, Astrid, afgået ved døden	45	Hitlerdiktaturets frygtelige arv ..	56
Brændevin til SS-bødler	26	Hitlers død	67
Buchenwald-komité rejser anklage	55	Hitler skulle likvideres ved Smolensk	17
Bølge af retssager, En	71	Horsens fik første 4. maj kollegium i Danmark	180
Cap Arcona-ofrene	55	Hs. Kgl. Højhed Prins Axel til minde	111
Dagens post, Af	173, 189	Hulkende SS-fører om Auschwitzlejren	20
Dagbogsblade	13, 26, 47, 65, 85, 108, 131, 156, 167,	Husum og Ladelund	203
De kæmpede for frihed og ret ...	116	Hvad ville Heyde fortælle	19
Dommer græd og tilhørerne skreg ..	85	Hver by sit 4. maj kollegium ...	182
Eichmanns folk for retten	87	Hvor mange er inde?	15
Eksemplet fra Det østrigske lejr-samfund Ravensbrück	25	Indsamling til kirken i Dachau ..	27
Endnu 500 retssager mod krigsforbrydere	68	Indsamlingen til Neuengamme-monumentet	169
Euthanasi-forbryder anholdt i Buenos-Aires	67	Informationsfrihedens grundproblemer fælles for alle Europas lande	83
Fem år behandlet igennem to fællesaftener	12	International medicinsk kongres ..	56
Feriehalvøen Kegnæs	112	International Neuengamme-konference i Paris	56
4. maj dagen en folkesag	77	Israel i dag, IV	4
4. maj kollegiet i Århus	161	— V	31
Flere gæster ønskes	91	Jagten på Bormann	47
Foredrag i Selde om KZ-lejre ...	27	Jeg blev syg af al den brutalitet ..	19
Foredragsrække i Flensborg om Danmark 1940—45	148	Jeg gjorde kun min pligt	15
Friheds-kollegietanken banebrydende	143	Jul i Dreierbergen	197
Første tilståelse i Auschwitz-sagen	19	Jul i Frøslev	195
		Jylland rundt på befrielsesdagen ..	74
		Jøderne en dødelig fare	68

Klinkerwerke Neuengamme	57	Stævnemøder ved pigtråden	165	FANGEFØRENINGERNE	
Kvalificeret tillid	179	Sult og nød gjorde fangerne til		Dachau-Klubben. Mindehøjtide-	
KZ-adjudanten anholdt i retten .	67	dyr	67	lighed	47
Ladelund 20 år efter	198	Sådan endte det	171	— Møde ved Helligåndskirken ...	81
Lad et flag stå syd for kroen ...	163	Sådan oplevedes den 4. maj	51	Frihedskampens Veteraner. Års-	
Landsstævne i Oslo	63	Tale i Mindelunden juleaften 1963	11	møde	9
Livsvarig straf for Jøde-mord ...	13	Til alle gamle modstandsfolk ...	63	Gestapofangerne. Aftensammen-	
Maskinpistol til symaskine, Fra	39	Tiltale mod gestapofolk	15	komst	122
Mengele lever i Paraguay?	48	Transport af invalider og jødiske		— Aktuel aften	176
Mindeord (kunstner S. Pül-		fanger	56	— Fastelavnsfest	11
chen)	26	Typisk SS-junker	67	— Filmaften	149
Modstandsmuseum i Norge	26	Tysk-elever hjem fra tur til Ber-		— Foredragsholdere til 29. aug.	99
Modtog ingen klager	17	lin	45	— Generalforsamling	45
Morderen lo	108	Tysk SS'er frikendt	27	— Julesammenkomst	187
Morder-skoler	67	20-årsdagen for 3 mord	55	— Jul i Ryvangen	203
Mord på 1550 jøder?	19	20-årsdagen højtideligholdt i Ro-		— Landsstævne	187
Navne på børn fra Bullenhusen-		rup	125	— Møde ved Helligåndskirken ...	81
damm Skole	56	Uforglemmelige aften, Den	54	— Nyvalg af formand	149
Nedgravet kartotek afslørede ge-		Undersøgelser mod ansvarlige		Landsforeningen Neuengamme.	
stapochefen	15	fra Porta Westfalica	56	Årligt landsmøde	83
Neuengamme-kongressens pro-		Utilfredsstillende information om		Randers-afdelingen. Møder o. l. ..	203
gram	55	Zeck-Nenntwich	108		
Neuengamme-monumentet rejses	120	Vestberlinsk ungdom i Lidice ...	26	FORFATTERLISTE	
Neuengamme-museum i Tyskland	26	Vidner søges fra Lieberose	59	Barfod, Jørgen H.	11
Neuengammeplanerne	146	Vi elsker Danmark (digt)	73	Bergh, Ole	163
9. og 18. april	61	Vi skal øve barmhjertighed for		Dige, Thorkild	143
Norge i rød, hvidt og blå	72	vor egen skyld	141	Federspiel, Per	169
Omkring 30.000 er blevet forfulgt	56	Würzburg-lægen udgiver en bog	17	Feldvoss, Johs.	13
Politikommisær blev hønseop-		Æresmedlem i Buchenwaldklub-		Fosmark, Hans	51, 141
planer om mindstue i Padborg-		ben	145	Fosmark, Johs.	
Onde år, De (digt)	65	Ørkenen forvandles	92 3, 4, 23, 31, 59, 71, 91,	
lejren	47	25 årsdag i sigte	24	92, 112, 139, 140, 149, 159, 165, 179	
Politi-statisk	183			Hald, A. Hjorth	64, 65
drætter	7	BOGANMELDELSER		Holm, Poul, provst	195
Professor Heissmeyer arresteret	55	Afgørelsen	120	Hamre, Jørgen	13
Retsopgør i Vesttyskland	59	Alliance uden fremskridt	63	Kristensen, H. P.	83
Rund dag i Horsens	140	Arkæologi som hobby	83	Leth, O. J.	106, 120, 155, 189
Ryvungen den 4. maj	83	Atomvåbnene og fremtiden	13	Magle, Hans	155, 167
Sammenhold i topklasse	149	Besættelsesårene set med barne-		Møller, Johs.	65, 160
Samvær i Horsens	160	øjne	13	Pedersen, Børge Emil	203
Sidste dage i Buchenwald	27	Den store Rejse	107	Rasmussen, Johs.	180
Skolerne og den 29. august	139	Det begyndte i 1945	155	7, 39, 54, 72, 73, 74, 116, 161, 198	
Smuk Neuengammeaften i Ra-		En læge så det ske	189	... 7, 39, 54, 72, 73, 74, 116, 161	
diohuset	147	Illegale, De to sabotører fortæller	13	Sonne, Erik	13, 107, 108
1. spadestik til 4. maj kollegiet i		Kilder til besættelsestidens hi-		Venning, Jul. A.	197
Åbenrå	27	storie	107, 207		
SS-mordere for retten	108	Luther King, Martin	205	REDAKTIONELT	
SS-mændene misbrugte unge jød-		Nye kolde krig, Moskva-Peking	65	Besættelsestiden kalder	23
inder	68	Og tog de end vort liv	167	Den bedste bog efterlyses	3
SS-mændene var meget afholdte	47	På det tyske slavemarked	155	En bølge af retssager	71
SS-officer flygtede	87	Satire, Mislykket	207	Flere gæster ønskes	91
SS-officer tvang fange til at		Sønderjyske fortællinger	83	Godt brølt — britiske løve	159
drukne sin far	88	Træslottet	207	Hans Kongelige Højhed prins	
SS-sag i Karlsruhe	15	Uden kamp ingen sejr	105	Axel til minde	111
Stadig tilhænger af Euthanasie-		Vi overlever, hvis vi vil	108	Kvalificeret tillid	179
mordene	48			Skolerne og den 29. august	139